

Összefoglaló jelentés

az építőipari ágazatban működő munkáltatók foglalkoztatási gyakorlatának rendkívüli célvizsgálatáról

[2023. április 24. – április 30.]

A foglalkoztatás-felügyeleti hatóság a 2023. évi országos hatósági ellenőrzési terven kívül a **European Labour Authority (ELA)** által kezdeményezett **“Week of Action”** elnevezésű akcióhét keretében **2023. április 24. – április 30.** között lefolytatta az építőipari ágazatban működő munkáltatók foglalkoztatási gyakorlatának rendkívüli célvizsgálatát. Mindez azért is indokolt volt, mert a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság az elmúlt években folyamatosan nagyszámú súlyos jogsértést tapasztalt az építőipari ágazatban tartott ellenőrzések során.

A foglalkoztatás szabályszerűségének ellenőrzése körében a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság ellenőrzése a foglalkoztatásra irányuló jogviszonyt szabályozó jogszabályok minimumkövetelményeinek foglalkoztató általi megtartására terjed ki.

A foglalkoztatás-felügyeleti hatósági ellenőrzés szempontjából minimumkövetelménynek kell tekinteni

- a foglalkoztatásra irányuló jogviszony létesítése körében
 - a jogviszonyt létesítő jognyilatkozat alakszerűségére és kötelező elemeire,
 - a jogviszony létesítésével kapcsolatos életkori feltételekre, a gyermekmunka tilalmára,
 - a jogviszonyt létrehozó szerződés kötelező tartalmi elemeire,
 - a foglalkoztató, valamint a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) 297. §-a szerinti jogosult írásbeli tájékoztatási kötelezettségére,
- a foglalkoztatásra irányuló jogviszony létesítésével, megszűnésével, megszüntetésével összefüggő bejelentési kötelezettségre,
- a nők, a fiatal foglalkoztatottak és a megváltozott munkaképességűek foglalkoztatásával kapcsolatos külön rendelkezésekre,
- a munka- és pihenőidőre,
- az ellenérték megfizetésére,
- a jogviszony megszűnésével összefüggő igazolások kiállítására és kiadására, valamint az elszámolás megtörténte, valamint
- a munkaerő-kölcsönzésre, valamint a munkaerő-kölcsönzési tevékenység végzésére
- a harmadik országbeli állampolgárok magyarországi foglalkoztatásának engedélyezésére, illetve a harmadik országbeli és a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező állampolgárok foglalkoztatására, ideértve a harmadik országbeli állampolgár minősített kölcsönbeadónál történő foglalkoztatására, a harmadik országbeli állampolgár felé fennálló kötelező tájékoztatásra vonatkozó szabályok megtartását.

Ennek megfelelően a célvizsgálat **legfontosabb területei az alábbiak voltak:**

- a foglalkoztatási jogviszonyok rendezettsége, különös tekintettel az írásba foglalt munkaszerződés és bejelentés nélküli, illetve színlelt szerződéssel történő

foglalkoztatásra, a munkaerő-kölcsönzéssel kapcsolatos jogszabályok megtartására, valamint a harmadik országbeli állampolgárok foglalkoztatásának szabályszerűségére,

- a munkavállalók anyagi biztonságát, megélhetését érintő – munkabér mértékére és védelmére vonatkozó – jogszabályok megtartása,
- a kötelező legkisebb munkabér és garantált bérminimum biztosítására vonatkozó szabályok betartása,
- a munkavállalók pihenéshez való jogának érvényesülése,
- a munkaidőre és az azzal kapcsolatos adatok nyilvántartására vonatkozó jogszabályok megtartása.

A célvizsgálat kiemelten az építőiparra koncentrált, így ellenőrzések történtek többek között társasházak, családi házak, irodaépületek, üzemek építésén vagy felújításuk során, ahol különböző bontási, javítási, szerelési és felújítási munkákat végeztek a munkavállalók.

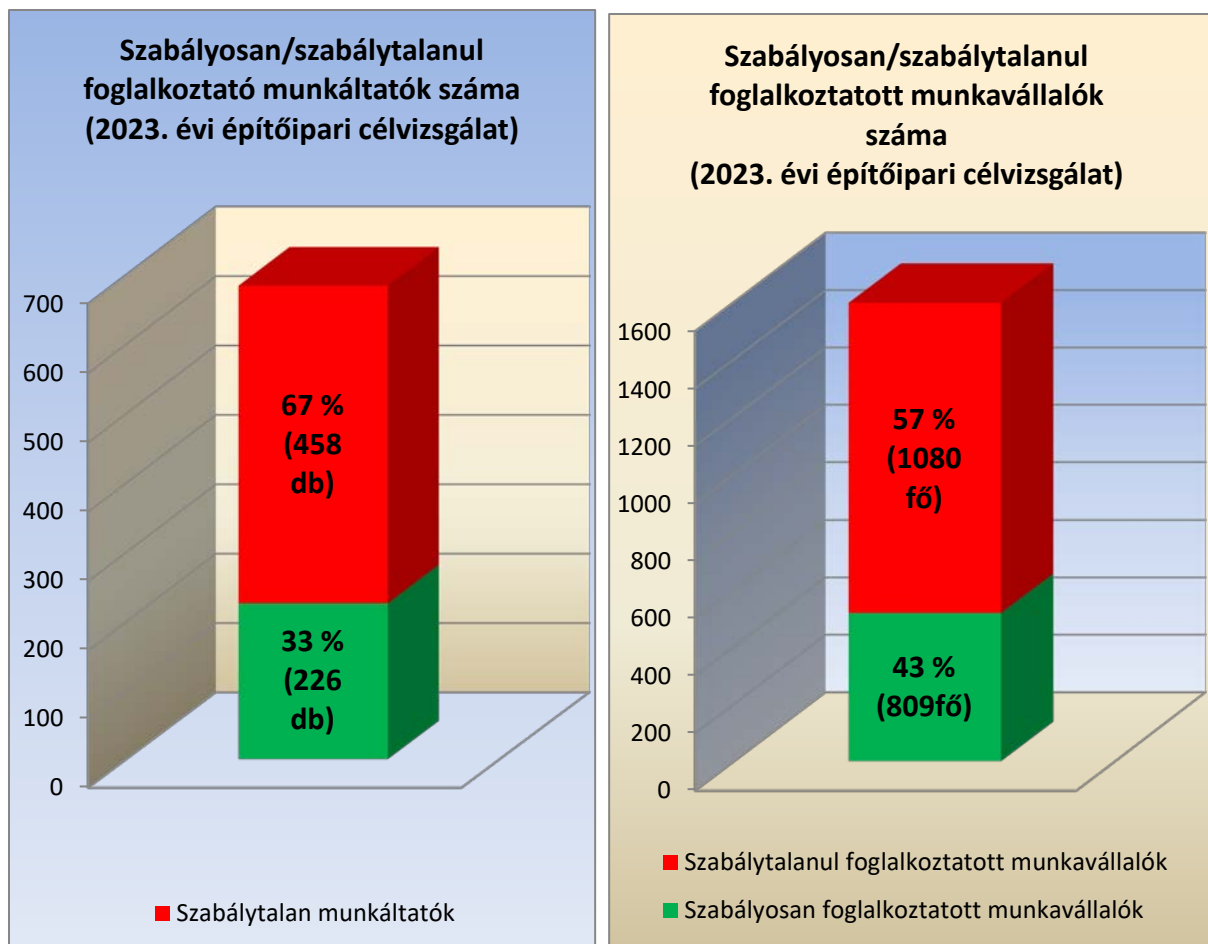
A munkáltatók ellenőrzése az építőiparban továbbra is hosszadalmas ügyintézés igényel az alvállalkozói láncolatok felderítése és az együttműködés hiánya miatt. Az építés-kivitelezési munkaterületeken változatlanul komoly ellenőrzési feladatokat jelent a foglalkoztató kilétének megállapítása. A megrendelő, fővállalkozó általában nem, vagy csak kevés figyelmet fordít arra, hogy a munkaterületen munkát végző munkavállalók kinek az alkalmazásában állnak és a foglalkoztatásuk adóhatóság felé történő bejelentése megtörtént-e.

A foglalkoztatás-felügyeleti hatósági ellenőrzések és eljárások egy része még folyamatban van, így a megállapítások a jelentés elkészítésekor ismert tényeken, adatokon alapulnak.

A korábbi években végrehajtott és az ELA kezdeményezésére jelenleg elrendelt építőipart érintő célvizsgálatok vizsgálati eredményeit összehasonlítani nem indokolt, tekintettel arra, hogy az ellenőrzési időszakok nem egyforma ellenőrzési időintervallumot fednek le (3 hét/1 hét), így az összehasonlítás torz adatokat eredményezne, ezért összehasonlító diagramok nem jelennek meg a jelentésben.

1. Ellenőrzési adatok

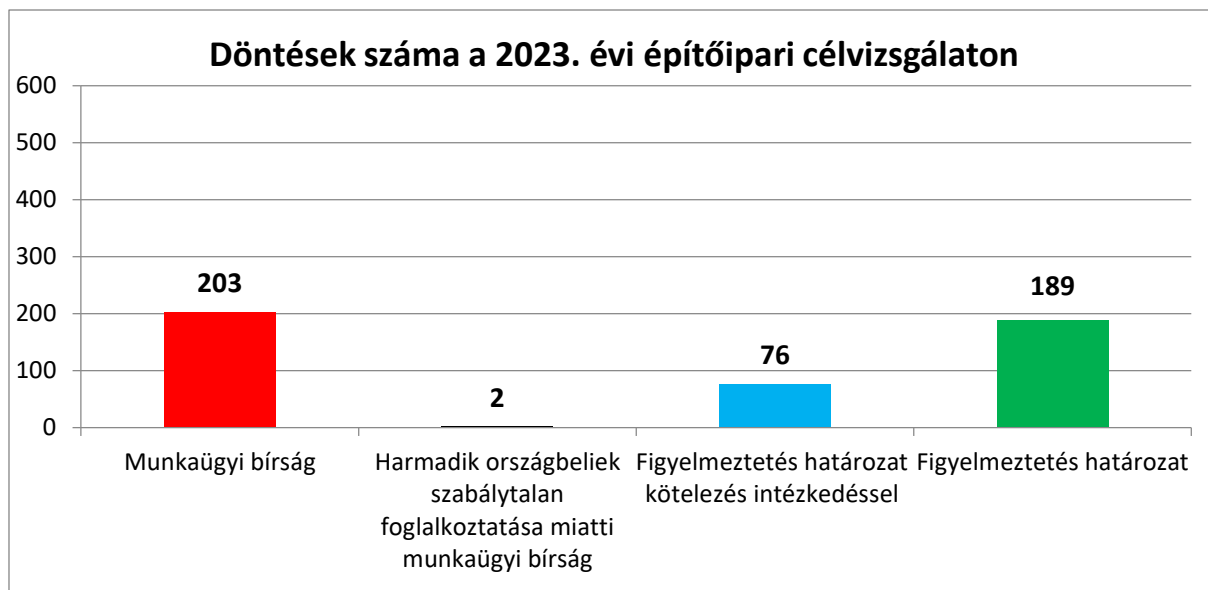
A célvizsgálat **684** vállalkozás - **1 889** munkavállalóját érintő - foglalkoztatási gyakorlatát vizsgálta. Az ellenőrzések **a munkáltatók 67%-nál (458 db)** tártak fel a vizsgálatba vont **munkavállalók 57%-át (1 080 fő)** érintő valamilyen **munkaügyi jogsértést**.

A célvizsgálat egyik kiemelt célja a **feketefoglalkoztatás** feltárása volt, mely az építőiparban évek óta a leggyakoribb és legsúlyosabb szabálytalanság és ebből ágazatból kerül ki messze a legtöbb bejelentés nélküli munkavállaló. Az ellenőrzésbe vont **1889** munkavállalóból **22,45 % (424)** munkavállaló jogviszonya volt rendezetlen. Megállapítható, hogy az építőiparban dolgozó munkavállalók közül jelentős számú foglalkoztatottat érintett a feketefoglalkoztatás valamilyen formája a rendkívüli célvizsgálat során.

	2023. évi építőipari célvizsgálat
Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	1889
Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	424
Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya	22,45%

A szabálytalanságok egy része olyan súlyos volt, hogy a jogsértések miatt a jelenlegi adatok alapján **203 db munkaügyi bírság** kiszabása, valamint 76 db szabálytalanság megszüntetésére irányuló kötelezés, 189 db szabálytalanságot megállapító figyelmeztetés határozat várható. Az ellenőrzések során harmadik országbeli állampolgárok szabálytalan foglalkoztatására is sor került, ami miatt a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság 2 db munkaügyi bírságot kiszabó döntés kiadmányozását készíti elő.

Az ellenőrzések 12,7%-a (87 db) során társhatóságok is közreműködtek. A célvizsgálat speciális tárgya miatt a kormányhivatalok munkavédelemi feladatokat ellátó szervezeti egységeivel és a rendőrséggel folytatták le a legtöbb közös ellenőrzést, valamint néhány esetben az Országos Idegenrendészeti Főigazgatósággal is együttműködtek.

A helyszíni ellenőrzések – elsősorban a nagyobb építkezések vonatkozásában – tapasztalatai rávilágítottak arra, hogy az építőiparban/építkezéseken a hatékony és eredményes foglalkoztatás-felügyeleti ellenőrzések elengedhetetlen és szükséges feltétele a megfelelő létszámú rendőri jelenlét és közreműködés biztosítása.

2. Tipikus jogsértések

A célvizsgálat alatt - az előzetes várakozásoknak megfelelően – **feketefoglalkoztatás** miatt kellett a leggyakrabban intézkednie a foglalkoztatás-felügyeleti hatóságnak. A **jogsértéssel érintett munkavállalók közül 39%-nál** (a már előzőekben említett 424 fő) volt megállapítható a feketefoglalkoztatás. Ez a szabálytalanság érintette a második legmagasabb munkavállalói létszámot a munkaidő-nyilvántartás után.

Az elmúlt évek tapasztalatainak megfelelően kiemelkedő volt a **nyilvántartási kötelezettség megszegése** (hiányos, hamis nyilvántartás, illetve nyilvántartás hiánya) is. Az intézkedések 41 %-át ezek a jogsértések adták és a legnagyobb munkavállalói érintettséget (601 fő) vonták maguk után. A célvizsgálat tovább erősítette azt a tapasztalatot, hogy az építőiparban rendszerint egyáltalán nincs munkaidő-nyilvántartás, tekintve, hogy az imént említett 601 fő 76,5 %-át érintően (460 fő) egyáltalán nem vezettek semmilyen nyilvántartást.

A foglalkoztatók ezzel kapcsolatban többnyire a következőkre hivatkoztak: „elfelejtettük magunkkal hozni, a másik autóban maradt, a könyvelőnél van”, illetve hogy „nem hordják magukkal a jelenléti íveket, mert úgyis elázik, elvesz, piszkos lesz”, „ha a munkavállalóra bízza a nyilvántartás vezetését, a kitöltése sok esetben elmarad”.

A foglalkoztatók további indokai között gyakori még, hogy „mivel megbízhatatlanok a munkavállalók, nem lehet rájuk bízni a jelenléti íveket, mert nem vigyáznak rá”.

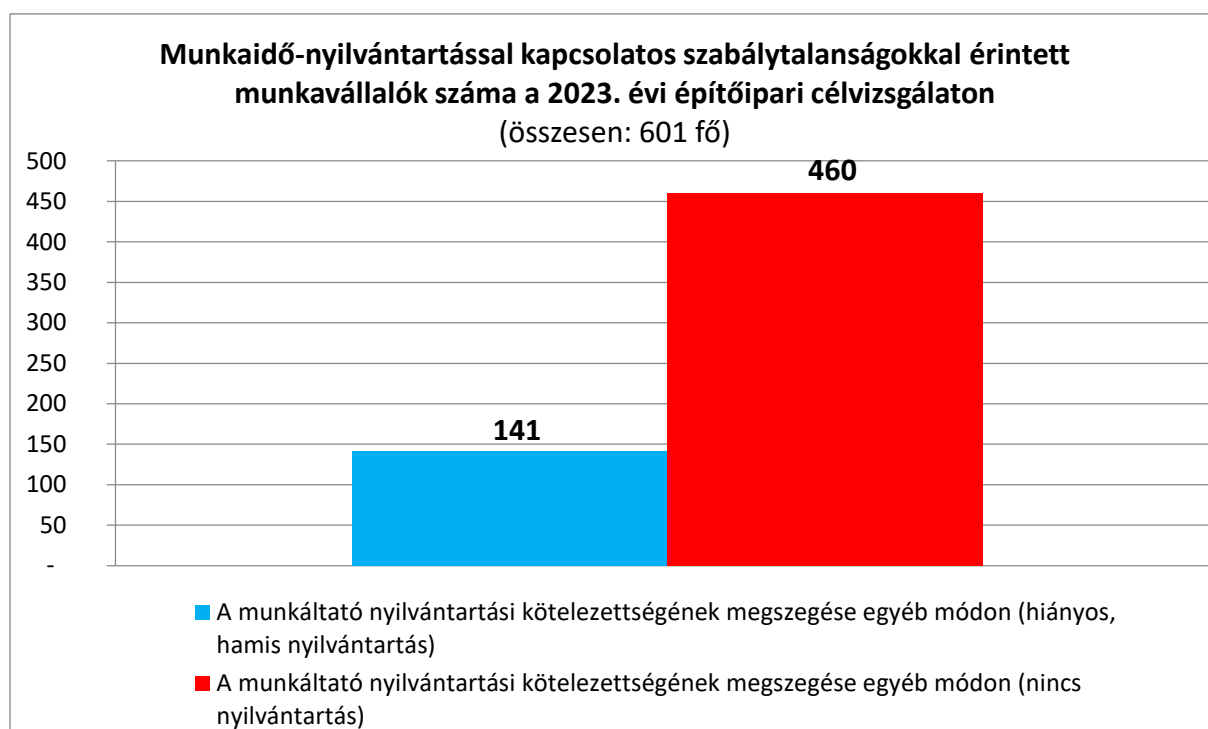
Szándékos munkáltatói magatartásra utal, amikor a munkaidő-nyilvántartás nincs a munkavégzés helyén. A foglalkoztatottak általában arra hivatkoznak, hogy a munkaidő-nyilvántartást (jelenléti ívet) a cég székhelyén vagy a könyvelő irodában vezetik, a

munkavégzési helyre nem viszik magukkal, ugyanis nem mindig ugyanazon a helyen végeznek munkát és emiatt az könnyen elveszhet.

A munkáltatók gyakran azért nem vezetnek tudatosan a munkaidő-nyilvántartást, mert tudják, hogy abból további munkaügyi jogsértéseket lehetne megállapítani, a munkaidővel és a pótlékfizetéssel kapcsolatos előírások megszegése is bizonyíthatóvá válna. A munkáltatók tisztában vannak azzal, hogy a munkaidő-nyilvántartás vezetésének az elmaradása nem feltétlenül von maga után anyagi szankciót, ezért nem is fordítanak rá kellő figyelmet.

Az ellenőrzés során a hatóságnak megküldött iratanyag alapján jellemzően nem állapítható meg jogsértés, pedig számos esetben áll fenn a gyanúja annak, hogy a munkavállalókat a megengedettnél többet foglalkoztatják. Az építőiparban fokozottan igaz, hogy nem is akarnak a munkáltatók munkaidő-nyilvántartást vezetni, hiszen az visszamenőleg is igazolná mind a bejelentés nélküli foglalkoztatás tényét, mind a munkaidővel, illetve pótlékfizetéssel kapcsolatos előírások esetleges megszegését.

Több esetben vélelmezhető, hogy egy „hallgatólagos megállapodás” van a munkavállalók és a munkáltatók között a munkaidő-nyilvántartás kérdésében, mivel a munkavállalók bizonyos adózatlan jövedelem ellenében nem ragaszkodnak a munkaidő-nyilvántartás vezetéséhez és egyéb szabálytalanságokat is tudomásul vesznek. A „steril” (csak a hétfőtől péntekig tartó, napi 8 órás munkavégzést rögzítő) jelenléti ívből pedig nem lehet megállapítani szabálytalanságot. A munkavállalók többször elmondták jegyzőkönyvön kívül, hogy lényegesen többet dolgoznak, mint napi 8 óra, „de ez nekik is megéri”. A munkáltató a túlórákat adómentesen „zsebből” megfizeti, „így mindenki jól jár”. A jelenléti ívvel meg csak a baj van, „úgy is tudja mindenki, hogy mennyit dolgozott” és így adót, járulékot sem vonnak le. Természetesen a munkavállalók az ilyen esetekben a hosszú távú érdekeiket (egészségbiztosítás, táppénz és nyugdíj összege) figyelmen kívül hagyják a pillanatnyi vélt előnyökért.

A munkaidővel, munkabérrel és egyéb jogsértéssel (pl.: jogviszony megszűnésével összefüggő igazolások kiadása, szabadság kiadása) kapcsolatos szabálytalanságok az

intézkedések mindössze 16 %-át teszik ki, mely az előzőleg említett munkaidő-nyilvántartással kapcsolatos visszaélésekre vezethető vissza, ugyanis e nélkül gyakorlatilag lehetetlen ellenőrizni, hogy a munkavállalók szabályosan vannak-e foglalkoztatva.

A munkabérrel kapcsolatos szabályok megsértése a rendkívüli célvizsgálat során nem tartozott a tipikus jogszabálysértések közé. A rendezett munkaviszonnyal rendelkező munkavállalók esetében a munkáltatók igyekeztek megfelelni ezen előírásoknak.

Feketefoglalkoztatás esetén a munkáltatók a munkavállalókkal megállapodott összeget kifizették, amely általában meghaladta a minimálbér, vagy a garantált bérminimum összegét.

A munkáltatók elmondása szerint, a jó szakembert, de még a segédmunkást is jól meg kell fizetni, mert most nagy a verseny a piacon. Könnyen talál magának munkát más munkáltatónál, ha nem elégedett a kialkudott bérrel.

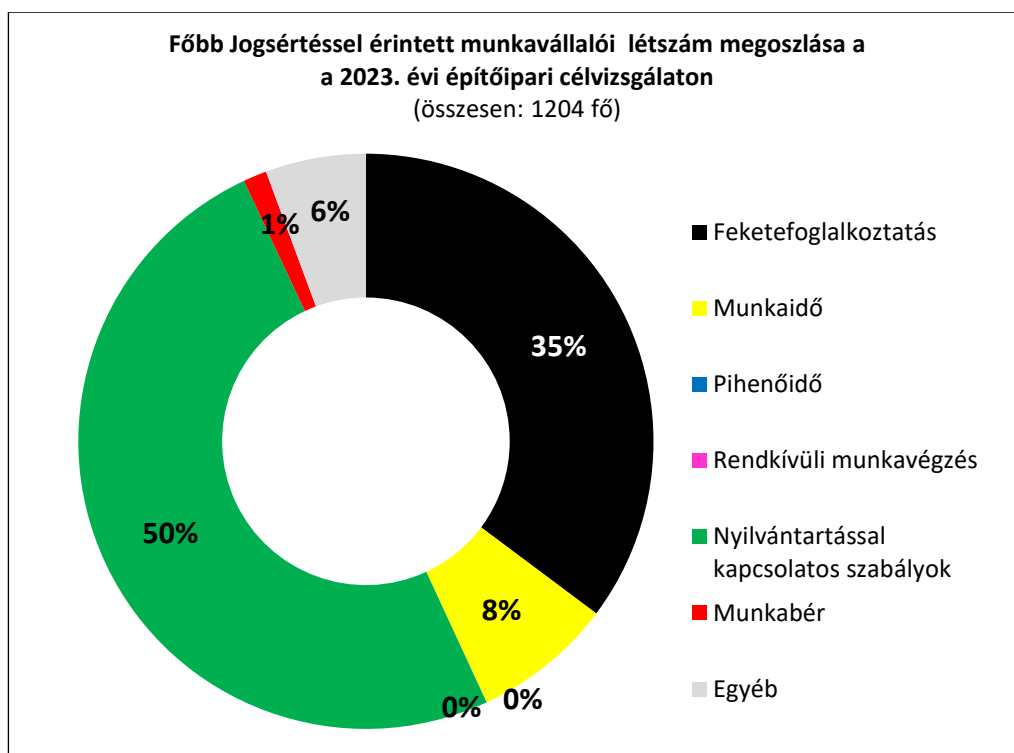
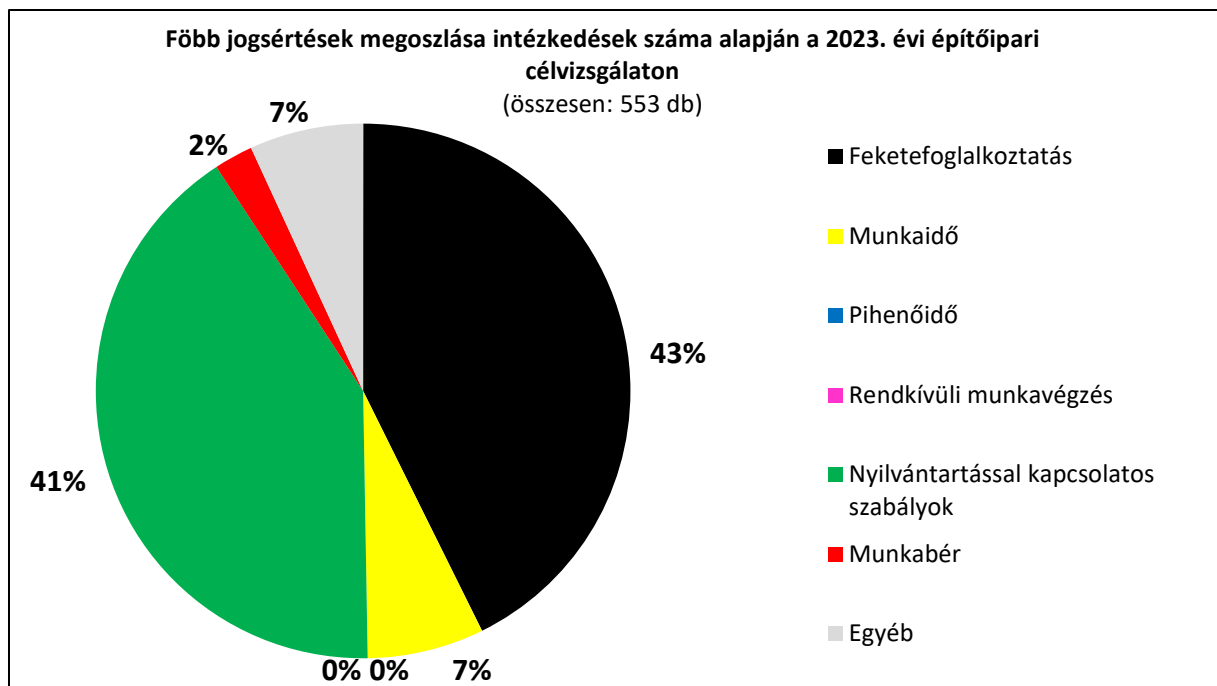
Az ágazatot érintő munkaerőhiány miatt sem engedhetik meg maguknak a munkáltatók, hogy a munkabérekkel kapcsolatban ne tartsák magukat a munkavállalóval kötött megállapodáshoz. A képet mindazonáltal árnyalja a munkaszerződés nélkül foglalkoztatás viszonylag magas aránya, hiszen ezekben az esetekben a munkáltató „zsebbe” fizet, tehát hivatalos munkabér nem állapítható meg.

A munkavállalóknak a munkaszerződésekben megállapított alaphért, a munkáltatók kifizetik. Nyilatkozatok alapján azonban érzékelhető, hogy a munkavállaló lényegesen nagyobb összegű munkabérért dolgozik, de ez az összeg, vagyis a munkaszerződésben rögzített és valóságban kifizetett különbözet már adó- és járulékmentes.

Munkaidő-beosztás hiányában nem mutatható ki munkaidő-beosztástól eltérő munkavégzés, azaz a rendkívüli munkaidő. Az építőipari ágazatban gyakran fordul elő az előzetes beosztástól eltérő munkavégzés, mert pl. vannak olyan munkafolyamatok, amit az adott napon be kell fejezni a munkaterület más vállalkozóknak történő átadása miatt. Ilyen esetekben a munkaidő-nyilvántartás általában a napi 8 órás munkaidőt tartalmazza, függetlenül attól, hogy a munkavállaló napi 9-12 órát dolgozott.

Általánosságban elmondható, hogy a munkáltatók még mindig elegendőnek tartják azt a gyakorlatot, ha a munkavállalókkal szóban egyeztetnek a munkaidő-beosztást illetően és nem tulajdonítanak nagy jelentőséget az írásban elkészített munkaidő-beosztásnak.

Ennek hiánya, természetesen a legtöbb esetben a munkáltatónak kedvező, mert az esetleg keletkezett rendkívüli munkavégzést így nem kell ellentételeznie, hiszen az nem bizonyítható a beosztások hiányában.

3. A fekete foglalkoztatás megjelenési formája

Az elmúlt évek tapasztalataival egyezően továbbra is a munkaviszonyban foglalkoztatottak **bejelentésének elmulasztása** (jelenleg 253 fő) volt a leggyakoribb előfordulási forma, emellett jelentős az **egyszerűsített foglalkoztatás keretében dolgozók bejelentésének elmulasztása** is (128 fő). Megállapítható, hogy az építőiparban a feketefoglalkoztatás 89 %-a a bejelentés elmulasztásával valósul meg. (Meg kell jegyezni azonban, hogy ez nem csak az

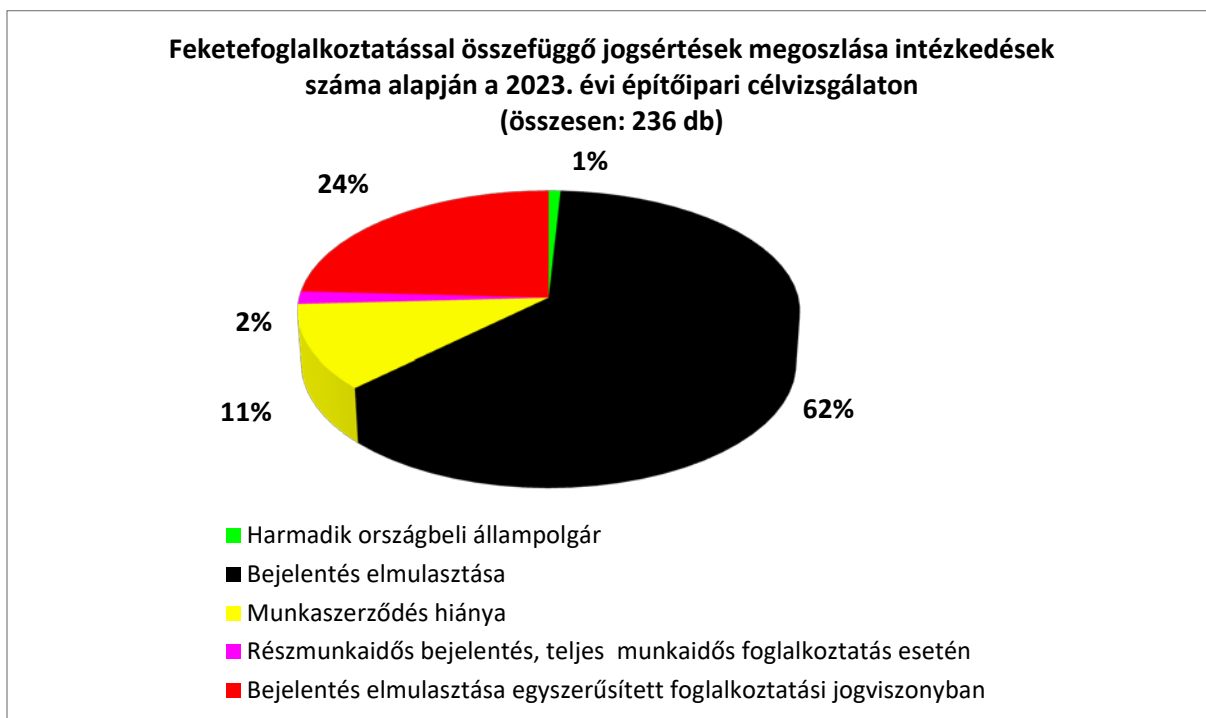
építőipari ágazatra jellemző sajátosság, minden ágazatban a bejelentés elmulasztása a kimagasló megjelenési forma a feketefoglalkoztatással kapcsolatosan.)

A **munkaszerződés** nélküli foglalkoztatás 31 fő munkavállalót érintett a célvizsgálat során, de a feketefoglalkoztatás többi megjelenési formája – teljes munkaidőben történő munkavégzés **részmunkaidőben** történő bejelentés mindössze 8 munkavállalót érintett, míg **színelet szerződéssel** történő foglalkoztatás nem került feltárássra.

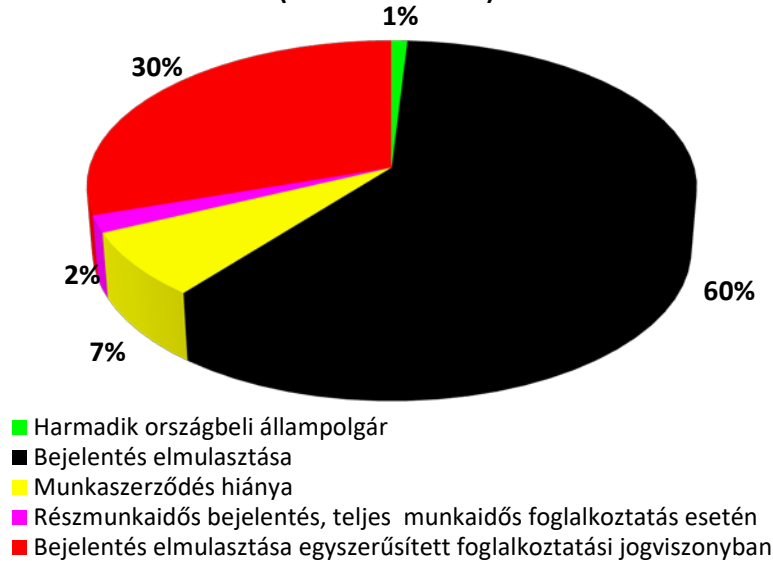
A célvizsgálat adatai szerint nem jellemző a **harmadik országbeli állampolgárok** engedély nélküli foglalkoztatása, mindössze 4 ilyen munkavállalót foglalkoztattak munkavállalási engedély nélkül.

A külföldi munkavállalók foglalkoztatásával kapcsolatos tapasztalatok vegyesek voltak a célvizsgálat alatt.

Veszprém megyében a nagyobb építkezések ellenőrzési tapasztalatai szerint nagy számban foglalkoztattak ukrán és román állampolgárságú munkavállalókat, míg Budapesten – a korábbi időszaktól eltérően – a könnyített foglalkoztatási szabályok adta lehetőségek ellenére viszonylag kevés munkáltató foglalkoztatott ukrán vagy szerb állampolgárságú munkavállalót, vagy akár más állampolgárságú külföldi munkavállalót.

Feketefoglalkoztatással összefüggő jogsértések megoszlása érintett munkavállalók száma alapján a 2023. évi építőipari célvizsgálaton
(összesen: 424 fő)

A feketefoglalkoztatás során leggyakrabban úgy valósul meg a jogsértés, hogy a munkavégzés megkezdése előtt szóban egyszerűsített foglalkoztatásban állapodnak meg a felek, de a munkavállalók bejelentése nem történik meg az ellenőrzés megkezdése előtt. A bejelentések elmaradása esetén a munkáltatók változatos magyarázatokkal próbálták kimenteni magukat, pl. a bejelentés során rendszerhiba miatt csak részmunkaidőre tudta a könyvelő bejelenteni a munkavállalókat, majd később teljes munkaidős foglalkoztatásra módosítja a bejelentéseket; nem tudta elérni a könyvelőt; úgy tudta, hogy a könyvelő bejelentette a munkavállalót; nem ért rá reggel, mert annyi dolga volt; elfelejtették bejelenteni, a munkaszerződés elkészítése folyamatban van. A jogsértések okaként gyakori hivatkozási alap még a jogszabályok ismeretének hiánya, a határidők rövide, próbamunka és a szakemberhiány is.

A munkavállalók jelentős része a tanúmeghallgatásuk során jól tudja, hogy a „mióta dolgozik a munkáltatónál” kérdésre a „ma kezdtem” választ kell adniuk, ezzel is leplezve egy esetlegesen hosszabb ideje fennálló jogsértést.

Elmondható az is, hogy a munkáltatók igyekeznek megtartani a szakképzett és tapasztalt munkaerőt, így általában a megbízható, szaktudással bíró munkavállalók rendelkeznek bejelentett jogviszonnyal.

Ami a bejelentés nélküli foglalkoztatás „motivációját” illeti, két eshetőség fordul elő az építőiparban. Egyrészt (és sajnos ez a gyakoribb) egyáltalán nem áll a munkáltató szándékában bejelenteni a munkavállaló jogviszonyát, mely egyértelműen a közterhek elkerülése miatt történik, másrészt – főleg nagyobb, egyszerűsített munkavállalói létszám esetében – egy-egy munkanap bejelentése véletlenül elmarad, amit egyébként a munkaidő-nyilvántartáson fel is tüntetnek. A munkáltatók elmondásuk szerint szakemberhiánnyal küzdenek, így ezt a hiányt egy-egy napot dolgozó „idegen” alkalmazottakkal pótolják. Ilyen esetekben sokszor az iratok hiánya miatt, feledékenységéből elmarad az alkalmi munkavállaló jogviszonyának bejelentése.

Ott azonban, ahol a közterheket kívánják elkerülni, – és ez a nagyobb réteg – teljesen mindegy, hogy munkaerőhiány vagy munkanélküliség (munkaerő többlet) van, nem teszik meg a bejelentéseket.

A tudatos jogsértést támasztja alá az a gyakorlat is, hogy sok esetben a helyszíni ellenőrzés megkezdését követően – munkavállalói telefonos jelzés hatására – a munkáltatók pár percen belül bejelentik az illegálisan dolgozó alkalmazottakat. Ez szintén arra utal, hogy a jogsértő munkáltató ismeri jogszabályi kötelezettséget és a bejelentés teljesítésének előírt módját, valamint a bejelentés megtételéhez szükséges munkavállalói adatokkal már a munka megkezdése előtt rendelkezik. Ugyanakkor – bízva a hatósági ellenőrzés adott napokon, időszakban való elmaradásában – azt a bejelentés megtételével megbízott könyvelőirodának csak abban az esetben adja meg, illetve saját maga csak akkor teljesíti törvényi kötelezettségét, ha már elkerülhetetlen a bejelentés teljesítése.

Főleg a nehezen megközelíthető helyeken tevékenykedő munkáltatók bíztak a hatósági ellenőrzés elmaradásában, az elmenekülés lehetőségében.

További problémát jelent az alvállalkozói láncolat is. Itt a fővállalkozó – alvállalkozó – további alvállalkozók láncolataiból következően a sor végén vannak azon munkáltatók, amelyek kisebb vállalkozások lévén a kétkezi, fizikai munkákat végzik el és – elmondásuk szerint – már szinte rá vannak kényszerülve arra, hogy szabálytalanul foglalkoztassanak munkaerőt, mivel a sor végére érve kevés pénz jut a vállalkozásnak az elvégzendő munkáért. A munkáltatók bíztak abban, hogy tevékenységüket nemcsak ellenőrzés, hanem az egyéb adó- és járulékfizetési kötelezettségeik mellőzésével tudják megoldani.

A munkáltatók ellenőrzése az építőiparban, egyes esetekben továbbra is hosszadalmas ügyintézkedést igényel az alvállalkozói láncolatok felderítése és az együttműködés hiánya miatt. A foglalkoztatók beazonosítását nagymértékben nehezítik az ágazatban jelen lévő többletcsős alvállalkozói láncolatok. Az építés-kivitelezési munkaterületeken továbbra is komoly ellenőrzési feladatokat jelent a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság számára a foglalkoztató kilétének megállapítása. Tapasztalatok szerint a megrendelőt, fővállalkozót általában nem érdekli, hogy a munkaterületen munkát végző munkavállalók kinek az alkalmazásában állnak és a foglalkoztatásuk bejelentése megtörtént-e. A hatóság munkatársainak az építkezésen kell felkutatniuk azt, hogy mely cég foglalkoztatja a munkavállalót/kat, mert több esetben csak annak a becenevét ismerték, aki szólt nekik, hogy van építőipari segédmunkára lehetőség.

Elmondható, hogy az építőiparban továbbra is jelen van az a téves felfogás, hogy a „próbamunka” nem jár bejelentési kötelezettséggel, szóban egyeztetik a felek a „próbamunkát”, és az azon való megfelelést követően kívánják a munkaszerződést írásba foglalni és az adóhatósági bejelentést megtenni, a „próbamunkát” a próbaidő lehetőségével jellemzően összetévesztik a foglalkoztatókat.

Hajdú-Bihar megyei tapasztalat, hogy az ipari létesítmények építése esetén a generálkivitelező jellemzően az alvállalkozó lánc legalsó szintjéig befolyással tud lenni, az alvállalkozókra. Ha elvárás részéről a szabálykövető magatartás, akkor ennek megfelelően a feketefoglalkoztatás is ritkábban fordul elő az építési területen munkát végző alvállalkozóknál.

A kisebb beruházások esetében is igaz, hogy a munkáltatók foglalkoztatási gyakorlata a generálkivitelezőhöz igazodik. Amennyiben az építkezést felvállaló cég szabályosan tevékenykedik, az irányadó előírásokat teljesíti, akkor többnyire a foglalkoztatási gyakorlata, valamint az általa bevont alvállalkozók tevékenysége is jogkövető. Amennyiben az építkezésnek nincs „ténylegesen” felelős és állandó lebonyolítója, esetleg a tulajdonos

igyekszik az elvégzendő tevékenységekhez kivitelezőket találni, ott gyakrabban fordul elő jogsértés, és bejelentés nélküli foglalkoztatás is.

Győr-Moson-Sopron megyei pozitív tapasztalat, hogy több olyan foglalkoztatót is ellenőriztek, akikkel szemben 2021. és 2022. évben feketefoglalkoztatás miatt munkaügyi bírság került kiszabásra, de a célvizsgálat alatt megtartott foglalkoztatás-felügyeleti hatósági ellenőrzések során megállapításra került, hogy a munkavállalókat már írásba foglalt munkaszerződéssel és a területileg illetékes adóhatóság felé történő bejelentéssel foglalkoztatták, vagyis **az építőiparban rendszeresen megtartott ellenőrzések elérték céljukat.**

4. Összegzés

Az építőipari ágazatban működő munkáltatók foglalkoztatási gyakorlatának rendkívüli célvizsgálata **hasonló tapasztalatokkal zárult,** mint a 2019. és 2021. évi építőipari célvizsgálat.

- A célvizsgálat **684** vállalkozás - 1 889 munkavállalóját érintő - foglalkoztatási gyakorlatát vizsgálta. Az ellenőrzések a **munkáltatók 67 %-nál (458 db)** tártak fel a vizsgálatba vont munkavállalók **57%-át (1 080 fő)** érintő valamilyen munkaügyi jogsértést.
- A legtöbb munkavállalót érintő szabálytalanság a **munkaidő-nyilvántartás** hiánya volt (601 fő). Az építőiparban rendszerint egyáltalán **nincs** munkaidő-nyilvántartás, ami **elfedi** az egyéb szabálytalanságokat is.
- Az ellenőrzésbe vont **1 889** munkavállalóból **57 % (1080)** munkavállaló jogviszonya volt rendezetlen. Megállapítható, hogy az építőiparban dolgozó munkavállalók közül majdnem minden 4. foglalkoztatottat érintett a feketefoglalkoztatás valamilyen formája a célvizsgálat során.
- Az építőiparban a **feketefoglalkoztatást** a munkáltatók legtöbbször **tudatosan** követik el.
- A foglalkoztatás-felügyeleti hatósági ellenőrzést megnehezítik, a feketefoglalkoztatást pedig elősegítik az építőiparban jelen lévő **alvállalkozói láncolatok.**
- A munkavállalóknak a munkaszerződésekben megállapított **munkabért,** a munkáltatók kifizetik. Nyilatkozatok alapján azonban érzékelhető, hogy a munkavállalók valószínűleg nagyobb összegű munkabérért dolgoznak, de ez az összeg, vagyis a munkaszerződésben rögzített és valóságban kifizetett különbözet már adó- és járulékmentes.
- Általánosságban elmondható, hogy az építőipari ágazatban is súlyos problémát jelent a **munkaerőhiány.**

- Az építőipari munkáltatók ellenőrzésénél **a rendőrség társhatósági együttműködése kiemelkedően fontos.**

Példatár

1. Bács-Kiskun vármegyében építési-kivitelezési foglalkoztatási helyszínen foglalkoztatás-felügyeleti hatósági ellenőrzést tartottak az eljáró kormánytisztviselők egy egyéni vállalkozó foglalkoztatónál. A helyszínen az ellenőrzés több foglalkoztatót érintően 10 óra 35 perckor kezdődött. A helyszínen egy egyéni vállalkozónál 10 fő egyszerűsített foglalkoztatás keretében foglalkoztatott végzett munkát, akik tanúként kerültek meghallgatásra. A helyszínen bemutatásra és kinyomtatásra kerültek a beléptetési rendszer adatai az egyik Kft. alvállalkozójára az egyéni vállalkozó munkavállalóra vonatkozóan. Az egyéni vállalkozó foglalkoztató ügyfél meghallgatási jegyzőkönyvi nyilatkozatában előadta, hogy a fenti 10 fő, valamint további 3 fő alkalmi munkavállaló 2023. április 22-23. napokon is munkát végzett az ő érdekében, munkájukat a helyszínen ő irányította, utasította, ellenőrizte, bejelentési kötelezettségének a 13 fő vonatkozásában nem tett eleget. A lekérdezett adatok alapján az egyéni vállalkozó nem teljesített bejelentést 2023. április 22-23., valamint április 25. napokra vonatkozóan az illetékes NAV felé sem munkaviszony, sem egyszerűsített foglalkoztatás keretében a munkavégzés megkezdését megelőzően.
2. Baranya vármegyében egy egyéni vállalkozó munkáltatót érintően egy családi ház építésének munkaterületén 2023. április 24. napján foglalkoztatás-felügyeleti hatósági ellenőrzést tartott a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság. A munkáltató a munkaterületen 3 fő munkavállalót foglalkoztatott. A munkáltató szóban állapodott meg a munkavállalókkal, alkalmi munkában, azonban a munkavállalók jogviszonyát az ellenőrzés megkezdéséig nem jelentette be az illetékes adóhivatalhoz. A munkáltató a bejelentés elmaradásának okaként előadta, hogy elfelejtette bejelenteni a munkavállalókat, mert nem volt biztos, hogy dolgozni fognak aznap.
3. Békés vármegyében foglalkoztatás-felügyeleti hatósági ellenőrzést tartottak egy irodaház felújításánál egy Kft. munkáltatónál, ahol három fő munkavállaló az épület hőszigetelését végezte. A munkavállalókat a Kft. munkaszerződéssel foglalkoztatta, két főt heti 40, a harmadik munkavállalót heti 20 órában. A 20 órában foglalkoztatott munkavállaló tanúnyilatkozatában elmondta, hogy a valóságban heti 40 órát dolgozik 2023. január 01. napjától, ennek megfelelő a bérézése és a munkaideje is. 2023. május 05-én a munkáltató megküldte a munkavállaló újabb nyilatkozatát, amivel a tanúnyilatkozatát szeretné módosítani, miszerint "rájött", hogy „több esetben nem a valósat állította”. Mivel a helyszíni ellenőrzéskor a munkavállaló részletesen elmondta, hogy teljes munkaidőben dolgozik, a részmunkaidős bejelentés melletti teljes munkaidős foglalkoztatás ténye áll fenn, ami miatt az ügy munkaügyi bírság kiszabásával fog zárulni.
4. Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében foglalkoztatás-felügyeleti hatósági ellenőrzést tartottak egy építési területen. A Kft. munkáltató a munkaviszonyban foglalkoztatott munkavállalókon kívül 10 fő egyszerűsített foglalkoztatottat is alkalmazott, azonban a munkáltató a bejelentésüknek nem a jogszabályi előírások szerint tett eleget. A helyszínen bemutatott, naprakészen vezetett munkaidő-nyilvántartás szerint a munkavállalók 7 órakor kezdtek dolgozni, de az egyszerűsített foglalkoztatási jogviszony bejelentésére a hét első munkanapján 8 órakor került sor. Ezek a késedelmes bejelentések a helyszíni ellenőrzések előtt történtek meg. Fentiek alapján figyelmeztetés szankciót alkalmazó határozat kerül kiadmányozásra.
5. Budapesten több munkáltató párhuzamos ellenőrzése történt egy XIII. kerületi építkezésen. 3 fő munkavállaló az ellenőrzés megkezdésekor el akarta hagyni a

helyszínt, de a jelen lévő rendőrök ezt megakadályozták. A 3 fő közül 2 fő török állampolgár volt, akik bemutatták a munkavállalásra jogosító tartózkodási engedélyüket, ami nem az őket foglalkoztató munkáltatóhoz szólt. Az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság helyszínéről lekérdezett nyilvántartása szerint a 2 fő török állampolgár az ellenőrzéskor még nem rendelkezett érvényes munkavállalásra jogosító tartózkodási engedéllyel az őket alkalmazó munkáltatóhoz. A foglalkoztatás-felügyeleti hatóság a munkáltatót eltiltotta a két fő török állampolgár további foglalkoztatásától.

6. Csongrád-Csanád vármegyében az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság munkatársaival a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság munkatársai helyszíni ellenőrzést tartottak egy társasház építésénél. A helyszínen 5 fő végzett munkát munkaviszony keretében. Bejelentésük szabályszerűen megtörtént a lekérdezett hatósági nyilvántartás szerint. A munkaterületen bemutatott munkaidő-nyilvántartásaik azonban nem a jogszabályi előírásoknak megfelelően kerültek vezetésre. Továbbá munkát végzett még a munkaterületen egy alkalmi munkavállaló. A helyszínen tartózkodó ügyvezető előadta, hogy őt egyszerűsített foglalkoztatottként bejelentette a Kft. A lekérdezett hatósági nyilvántartás szerint azonban az ellenőrzés megkezdését követően történt meg a bejelentése. A hatósági ellenőrzés során a munkáltató ezen munkavállaló tekintetében – az ellenőrzést követően – 30 napra visszamenőleg, teljes munkaidőben teljesítette a bejelentését.
7. Fejér vármegyében a foglalkoztatás-felügyeleti ellenőrzés során 5 fő munkavállaló végzett munkát a Kft. alkalmazásában, akik a helyszínen nyilatkozatot tettek foglalkoztatásukkal kapcsolatban. 1 fő munkavállaló teljes munkaidős munkaviszonyban, írásos munkaszerződés alapján, segédmunkás munkakörben végzett munkát, jogviszonyának NAV felé történő bejelentése megtörtént. 4 fő munkavállaló egyszerűsített foglalkoztatási jogviszonyban, írásos munkaszerződés nélkül, segédmunkás munkakörben végzett munkát, munkaidő-nyilvántartást nem vezettek. A 4 fő alkalmi munkavállaló jogviszonyának NAV felé történő bejelentése nem történt meg.
8. Győr-Moson-Sopron vármegyében egy Kft. foglalkoztató egy építkezési munkavégzési helyén megtartott helyszíni ellenőrzés alapján megállapítást nyert, hogy a foglalkoztató 2 fő – építésvezető és építőipari segédmunkás munkakörű – munkavállalót a hatósági ellenőrzés megkezdésekor írásba foglalt munkaszerződéssel és a NAV területileg illetékes szerve felé – a jogszabályban előírt határidőig – megtörtént bejelentéssel foglalkoztatott. A foglalkoztatás-felügyeleti hatósági ellenőrzés során nem került megállapításra munkaügyi jogszabálysértés. A foglalkoztatás-felügyeleti hatósági ellenőrzésnek a „feketén” történő foglalkoztatással kapcsolatos visszatartó hatását jól szemlélteti, hogy a foglalkoztatóval szemben a 2022. évben írásba foglalt munkaszerződés és a NAV területileg illetékes szerve felé történő bejelentés nélkül történő foglalkoztatás miatt munkaügyi bírság került kiszabásra.
9. Hajdú-Bihar vármegyében egy építkezésen egy Kft. munkáltatót érintően az eljáró kormánytisztviselők foglalkoztatás-felügyeleti ellenőrzést folytattak le. A munkáltató alkalmazásában az ellenőrzés időpontjában 3 fő munkavállaló végzett munkát építőipari szak- és segédmunkás munkakörökben. Az eljáró kormánytisztviselők az ellenőrzés, és az azt követő iratvizsgálat során megállapították, hogy a munkáltató a három fő ellenőrzés alá vont munkavállaló esetében a NAV felé fennálló bejelentési kötelezettségének nem tett eleget, és a munkavállalókat írásos munkaszerződés nélkül foglalkoztatta. A munkáltató a megállapított szabálytalanságot elismerte, az

ellenőrzést teljes mértékben segítette. A vizsgálat során a munkáltató képviselője előadta, hogy a munkavállalókat alkalmi jelleggel kívánta foglalkoztatni, azonban a munkafeladatok ellátása miatt a bejelentést nem teljesítette az ellenőrzés megkezdéséig.

10. Egy Heves vármegyei építkezési területen 2023. április 27. napján foglalkoztatás-felügyeleti helyszíni ellenőrzést tartott a hatóság, melynek során 15 fő munkavállalót találtak munkavégzés közben. Az ellenőrzés során bemutatásra került a munkavállalók 2023. április 25., 26. és 27. napi munkaidő-nyilvántartása. A 2023. április 25. és 26. napi munkaidő-nyilvántartások 17-17 fő munkavállaló munkaidejének a végét nem tartalmazták.

A 2023. április 25. napi munkaidő-nyilvántartás alapján a Kft. munkáltató 5 fő munkavállalót jogviszonyaik bejelentése nélkül alkalmazott. A munkáltató további 1 fő munkavállaló munkaviszonyának végét 2023. április 24. napjával bejelentette és 2023. április 26. napján egy új munkaviszonyt jelentett ismét be, így az érintett munkavállalót 2023. április 25. napján szintén jogviszonya bejelentése nélkül foglalkoztatta.

11. Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében 2023. április 24. napján a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság helyszíni foglalkoztatás-felügyeleti ellenőrzést tartott egy gyógyszergyár csarnoképítési területen egy Kft. foglalkoztatóra vonatkozóan. A foglalkoztató 2 fő munkavállalót munkaviszonyban, 1 fő munkavállalót egyszerűsített foglalkoztatottként alkalmazott a munkavégzési helyen, akik gipszkartonozási munkákat végeztek. A foglalkoztató a 2 fő munkaviszonyban foglalkoztatott munkavállaló rendes és rendkívüli munkaidejére vonatkozóan nyilvántartást nem tudott bemutatni, továbbá 1 fő egyszerűsített foglalkoztatott jogviszonyának létrejöttével kapcsolatos bejelentési kötelezettségének a NAV felé nem tett eleget a munkába lépést és a helyszíni foglalkoztatás-felügyeleti ellenőrzés megkezdését megelőzően. A foglalkoztató részére munkaviszony fennállását megállapító és munkaügyi bírságot kiszabó határozat, továbbá jogszabálysértést megállapító, valamint figyelmeztetés szankciót alkalmazó határozat kerül kiadmányozásra.

12. Komárom-Esztergom vármegyében az ellenőrzött tatai munkaterületen egy családi ház építésénél tartott foglalkoztatás-felügyeleti hatósági ellenőrzés során 3 fő munkavállaló földmunkát végzett. Próbamunkán 1 fő munkavállaló vett részt, foglalkoztatása egyszerűsített foglalkoztatás keretében történt szóbeli megállapodás alapján. Munkavégzése az ellenőrzés kezdetéig nem került bejelentésre. További 2 fő munkavállaló foglalkoztatása 2023.02.06. naptól Mt. szerinti munkaviszonyban történt. A foglalkoztatás bejelentése az adóhatóság felé teljesült, azonban írásba foglalt munkaszerződéssel még nem rendelkeztek a munkavállalók. A munkavégzés helyszínén az elszámolási időszakra munkaidő-nyilvántartás nem állt rendelkezésre. A munkáltató nyilatkozata szerint azt a telephelyen vezette, de nem naprakészen, minden pénteken dokumentálja az adott heti munkaidőt.

13. Nógrád vármegyében az eljáró munkaügyi felügyelők 2023. április 26. napján foglalkoztatás-felügyeleti hatósági ellenőrzést tartottak egy egyéni vállalkozó munkáltató szécsényi munkavégzési helyén, ahol 1 fő munkavállaló végzett munkát, akit tanúként hallgattak meg. A munkavállaló jegyzőkönyvbe foglalt nyilatkozatában előadta, hogy az ellenőrzés napján egyszerűsített foglalkoztatás keretében, szóbeli megállapodás alapján, segédmunkás munkakörben volt foglalkoztatva a munkáltatónál. Az ellenőrzés napján a munkaideje 8 órától 16 óráig tartott. Munkabérének az összege a minimálbérrel egyező összegű volt. A munkavégzés feltételeit a vállalkozó biztosította. Munkáját a vállalkozó felügyelete, utasítása, irányítása alapján látta el. Az EFA lekérdezés adatai szerint nevezett munkavállaló

2023. április 26. napi foglalkoztatásának bejelentése nem történt meg, és a foglalkoztatásra irányuló jogviszonyok nyilvántartása sem tartalmazott bejelentést, az ellenőrzés megkezdéséig, ezért a munkáltatóval szemben 2023. május 4. napján közigazgatási hatósági eljárást indított a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság. A munkáltató az ellenőrzés alatt 2023. április 26. napjára egyszerűsített foglalkoztatásra tett bejelentést. A helyszínen jelen lévő munkáltatót ügyfélként meghallgatták, aki a szabálytalan foglalkoztatást elismerte, a bejelentési kötelezettségének még nem tett eleget, a munkaszerződést még nem csatolta be.

14. Egy Pest vármegyei építési területen ellenőrzést tartott a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság, ahol egy Kft. munkáltató részéről az ellenőrzéskor 2 fő munkavállaló dolgozott építőipari segéd munkásként. 1 fő munkavállaló vonatkozásában a munkáltató nem tett eleget a bejelentési kötelezettségének, a másik munkavállalót munkaszerződéssel és bejelentéssel foglalkoztatta. A munkavállalók a helyszínen jelenléti ívet bemutatni nem tudtak, arra munkaidő adatot nem rögzítettek, nem írtak alá. Az ügyben jogsértést megállapító, és figyelmeztetés szankciót alkalmazó határozat illetve munkaviszony fennállását és jogsértést megállapító, valamint munkaügyi bírságot kiszabó határozat kiadmányozása várható.
15. Somogy vármegyében egy építési területen 2023. április 27. napján 12 óra 25 perctől ellenőrzést kezdett a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság egy Kft. munkáltatót érintően. A hatósági ellenőrzés során egy fő munkavállalót tanúként hallgattak meg az eljáró szakügyintézők. A munkavállaló - tanúvallomása alapján - 2021. június 01. napjától írásba foglalt munkaszerződés alapján végzett munkát, munkaviszony keretében, általános teljes napi munkaidőben, épületszerkezet lakatos munkakörben, 270.000.- forint összegű havibérért. A munkavállaló tanúként elmondta, hogy a munkaviszonyának kezdete óta a munkáltató minden hónapban készített a kifizetett munkabér elszámolásáról írásbeli tájékoztatást, azokat a munkavállaló aláírta ugyan, de abból példányt nem kapott. A munkavállaló tanúként előadta továbbá, hogy 2023. április hónapra vonatkozóan munkaidejéről munkaidő-nyilvántartás készült, de azt a helyszíni ellenőrzés során bemutatni nem tudta, mert nem volt a munkavégzés helyén. A rendelkezésre álló bizonyítékok alapján a munkáltató megsértette a munkabér védelmére, továbbá a munkaidő nyilvántartására vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket.
16. 2023. április 27. napján Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság helyszíni ellenőrzést tartott, amely során megállapítást nyert, hogy egy egyéni vállalkozó, mint munkáltató az ügyben érintett munkavállalót 2023. április 27. napján napi 8 óra munkaidőben, írásba foglalt munkaszerződés és bejelentés nélkül foglalkoztatta segéd munkás munkakörben, 200.000 Ft/hó összegű munkabér ellenében. A munkavállaló munkavégzése személyes közreműködéssel, a munkáltató irányítása, utasítása és ellenőrzése mellett valósult meg, a munkáltató által biztosított munkaeszközökkel. Az ellenőrzés során megállapítást nyert, hogy az egyéni vállalkozó munkáltató az ügyben érintett munkavállalóval szóban állapodott meg a munkavégzésben, írásba foglalt munkaszerződés a felek között a foglalkoztatás-felügyeleti ellenőrzés megkezdéséig nem jött létre. Az érintett munkavállaló vonatkozásában fenti napra a munkáltató a bejelentési kötelezettségének az illetékes adóhatóság irányába a helyszíni ellenőrzés megkezdését (2023. április 27. napján 11 óra 30 perc) megelőzően nem tett eleget. A feltárt szabálytalanságot a munkáltató az ellenőrzés befejezéséig megszüntette, erre tekintettel munkaviszony fennállását megállapító és munkaügyi bírságot kiszabó munkaügyi határozat kerül kiadásra a munkáltatóval szemben.
17. Tolna vármegyében egy általános iskola területén lévő építési munkaterületen

lefolytatott ellenőrzés során egy Kft. foglalkoztató 6 fő munkavállalót foglalkoztatott. Az ellenőrzés eredményeként megállapította a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság, hogy 1 fő foglalkoztatottat érintően a Kft. nem tett eleget az írásos munkaidő-beosztás készítésére és közlésére vonatkozó kötelezettségének. Továbbá a foglalkoztató 6 fő foglalkoztatott vonatkozásában nem tett eleget a munkaidő-nyilvántartás vezetésére vonatkozó kötelezettségének; 1 fő foglalkoztatott részére nem készített és adott át a jogszabályi előírásoknak megfelelően a kifizetett munkabér elszámolásáról írásbeli tájékoztatást; 3 fő foglalkoztatottat érintően nem a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelő határidőben tett eleget az illetékes elsőfokú állami adóhatóság felé fennálló bejelentési kötelezettségének.

A foglalkoztatóval szemben várhatóan jogszabálysértést megállapító, valamint figyelmeztetés szankciót alkalmazó határozat kerül kiadásra.

18. Egy Vas vármegyei építkezésen helyszíni ellenőrzést tartottak a felügyelők 2023.04.24. napján egy egyéni vállalkozót érintően. A vállalkozó három főt foglalkoztatott az ellenőrzés időpontjában írásba foglalt munkaszerződéssel és adóhatósághoz történt bejelentéssel az építkezésen tetőfedő munkára. Az ellenőrzés során megállapítást nyert, hogy a vállalkozó az ellenőrzés alá vont munkavállalók munkaidejéről nem vezetett naprakész munkaidő-nyilvántartást (több nap vonatkozásában), valamint nem közölt a munkavállalókkal írásban munkaidő-beosztást.
19. Veszprém vármegyében a 2023. április 26-án lefolytatott helyszíni foglalkoztatás-felügyeleti ellenőrzés során, egy Kft. foglalkoztató épület felújítási munkavégzési helyén írásos munkaszerződés és adóhatósági bejelentés nélkül alkalmazott 2 fő munkavállalót, akik törmelékfordási és takarítási feladatokat láttak el a munkaterületen. Az ellenőrzés napjára a munkavállalók bejelentése a NAV felé semmilyen jogviszonyban nem történt meg. Az ügyben munkaviszony fennállását megállapító, és munkaügyi bírságot kiszabó határozat kiadmányozása várható.
20. Zala vármegyében 2023. április 26-án a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság ellenőrzést tartott egy társasház építési területén, ahol 2 fő végzett munkát egy egyéni vállalkozó megbízásából. A munkavállalók nyilatkozataik alapján 2023. január 02. napjától írásba foglalt munkaszerződéssel, segédmunkás munkakörben, bruttó 232.000,- Ft/hó munkabér ellenében végeznek munkát a foglalkoztatónál, azonban a foglalkoztatottak jogviszonyának bejelentése a NAV felé nem történt meg.